

אזמרה לשמך

פסקי הלכות ותשובות מפי מורנו הגאון רבי עמרם פריד שליט"א

בענין הדלקה במקום האכילה או במקום השינה

א. יש לדון באדם שאוכל בקביעות במקום אחד, וישן במקום אחר, היכן מקום הדלקתו, והספק הוא הן לענין לכתחילה והן לענין דיעבד, ראשית יש לדון היכן ידליק לכתחילה, ושוב יש לדון האם בדיעבד יוצא הן במקום האכילה, והן במקום השינה.

בירור דעת הרא"ש שבמקום חשד מדליק במקום שינה

ב. כתב הטור (סי' תרע"ז) וז"ל: "כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל בתשובה, בן האוכל אצל אביו או האוכל אצל חבירו, ויש לו בית מיוחד לשינה, צריך להדליק בו, שכיון שיש לו בית מיוחד לשינה והעולם רואין אותו נכנס ויוצא בו איכא חשדא אם אינו מדליק, שאין העולם יודעים שאוכל במקום אחר. ואפילו לדין שאנו מדליקים בפנים, ומסתמא בני חצר יודעים שאוכל במקום אחר, אפילו הכי שייך חשד, כי השכנים עוברים ושבים לפני פתח הבית ורואים שאינו מדליק", עכ"ל הטור.

ג. המבואר בדברי הרא"ש שאדם שיש לו שני מקומות שונים לאכילה ולשינה, יש עליו חיוב להדליק במקום השינה דוקא, וטעם הדבר משום שאם לא ידליק במקום השינה יש מקום לחוש לחשד שרואים אותו ישן שם ולא מדליק.

ד. אמנם לא נתברר בדברי הרא"ש במפורש, אם בכך שמדליק במקום השינה יוצא לגמרי ידי חובה, או שיש עליו חיוב להדליק בנוסף למקום השינה גם במקום האכילה, ויסוד הספק הוא משום שבדברי הרא"ש משמע שלולא ה"חשד" לא היה עליו דין להדליק במקום השינה והיה יוצא ידי חובה בהדלקה שמדליק במקום האכילה, ורק מחמת החשד כתב הרא"ש להדליק במקום השינה. ואולם עדיין יש להסתפק אם לולא החשד היה דינו להדליק רק במקום האכילה ולא במקום השינה, או שלולא החשד היה רשאי להדליק באיזה מקום שירצה.

ה. וספק זה יש בו השלכה גם בביאור מסקנת הרא"ש, והוא, שאם מעיקר הדין היה דינו להדליק רק במקום האכילה, הרי שמסתבר שמחמת החשד לא הפקיעו חכמים את עיקר דינו שצריך להדליק במקום האכילה, אלא רק הוסיפו עליו חיוב נוסף להדליק גם במקום השינה מחמת החשד, ונמצא שיש עליו חיוב להדליק. אולם אם מעיקר הדין יכול להדליק היכן שירצה, אם כן גדר החיוב של חכמים היה שיש עליו לקיים את מצות ההדלקה דוקא במקום השינה ולא במקום האכילה, אבל לא שהוסיפו עליו חיוב נוסף.

ו. והאופן הפשוט יותר בדברי הרא"ש, שלולא החשד באמת היה יכול להדליק היכן שירצה, וחייבוהו מחמת החשד לקיים את חיובו דוקא במקום השינה, שאילו כוונת הרא"ש שלולא החשד היה עליו חובה להדליק במקום האכילה, אם כן נמצא שגם אחר החשד שחייבוהו להדליק במקום השינה אין הדלקה זו מקיימת את חיובו ויש עליו חיוב נוסף להדליק במקום האכילה, וזה מאוד דחוק בכוונת הרא"ש מכמה טעמים. א. שהרא"ש לא הזכיר כלל שיש עליו חיוב להדליק גם במקום האכילה וצריך לומר שהטעם משום שכיון שהרא"ש מיירי באופן שמקום האכילה שלו הוא סמוך על שלחן אחרים ולא על שלחן עצמו, סובר הרא"ש שאין עליו חיוב הדלקה שהוא נחשב כבן בית, ואפילו להשתתף בפרוטה אינו צריך. אמנם דין זה באמת הוא מחלוקת ראשונים כפי שהאריך הביאור הלכה (סימן תרעז ד"ה לתת פרוטה), ולביאור זה נמצא שדעת הרא"ש כשיטת הראשונים שהסמוך על שלחן אחרים נחשב כבן בית ואין עליו דין להשתתף בפרוטה. ב. שלביאור הנזכר נמצא שבהדלקתו במקום השינה אינו מקיים כלל מצוה, והיא הדלקה רק מפני החשד, וזה לא שמענו שיהיה עליו חיוב הדלקה במקום שאינו יוצא בה ידי חובתו, ואין עליה שם הדלקה.

ז. על כל פנים עולה מבואר ברא"ש שלולא החשד היה יכול להדליק במקום האכילה, ולפי זה מסתבר שאף אחר שתיקנו מחמת החשד להדליק במקום השינה, מכל מקום אין זה אלא לכתחילה אבל בדיעבד אם הדליק במקום האכילה יצא ידי חובה, שהרי לא מסתבר שחכמים עקרו לגמרי את אופן ההדלקה ממקום האכילה למקום השינה.

בדעת הרשב"א שידליק במקום האכילה

ח. והנה בעיקר מה שהעלנו מדברי הרא"ש שמעיקר הדין אפשר לצאת גם בהדלקה במקום האכילה, כן עולה להדיא מדברי הרשב"א, דהנה כתב הרשב"א (תשובה תקמ"ב, הובא בבית יוסף כאן) וז"ל: "גם מי שאוכל על שולחן בעל הבית, אפילו שוכב בבית בפני עצמו אינו צריך להדליק, אבל מכל מקום צריך להשתתף, או שיקנה לו בעל הבית חלק בשמן ובפתילות", וכו', עכ"ל הרשב"א. הרי מבואר להדיא בדברי הרשב"א שדין ההדלקה למי שאוכל בבית אחד וישן בבית אחר, הוא במקום האכילה (וראה להלן אות י).

ט. אלא שלענין הדין למעשה, היה נראה שנחלקו הרא"ש והרשב"א, שהרא"ש חשש ל"חשד", ומפני כך חייב להדליק במקום השינה, והרשב"א לא חשש לחשד ומשום כן גם מסקנת ההלכה הוא כעיקר הדין שצריך להדליק במקום האכילה.

אולם באמת יותר קרוב לומר, דאין פלוגתא בין הרא"ש לרשב"א, ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, מפני שהרשב"א מדבר באופן שלא שייך בו חשד, וביאור הענין, שהרא"ש דיבר באופן שכשהיו מדליקים בתוך ביתם מפני הסכנה עדיין היה הנר נראה מבחוץ, וכלשון הטור הנ"ל 'כי השכנים עוברים ושבים לפני פתח הבית ורואים שאינו מדליק', אבל במקומו של הרשב"א היו מדליקין בתוך הבית ממש שאופן שלא היה שום היכר מבחוץ אם הדליק או לא, וכמבואר בדברי הרשב"א (תשובה תקמ"א) וז"ל: "עכשיו שנהגו שלא להדליק בחוץ אלא בבתים אף על פי שיש לו שני פתחים אינו חייב להדליק בהן, שהכל יודעין שאין

מדליקין בחוץ אלא בפנים", עכ"ל הרשב"א, ועל דין זה עצמו כתב הטור (ס"ו טרע"א) שעליו להדליק בבי הפתחים. וכן עולה מדברי הדרכי משה (סימן טרע"ז וסימן טרע"א) שפירש טעם הטור כנ"ל שבמקומו היו מדליקים באופן הנראה מבחוץ.

י. והנה נתבאר לעיל (אות ח) שדעת הרשב"א כפי העולה מדברי הרא"ש שאפשר לצאת ידי חובת הדליקה גם במקום האכילה אפילו שישן במקום אחר. ויש לעיין בכוונת הרשב"א אם דעתו שצריך להדליק דוקא במקום האכילה ואם הדליק במקום השינה לא יצא ידי חובה (והרשב"א חולק על פשוטות דברי הרא"ש המובאים לעיל (אות ב) וכפי שהתבאר כוונתו שם (אות ו)), או שאף הרשב"א מודה שאין עדיפות לאחד מן המקומות וגם אם הדליק במקום השינה יוצא ידי חובה.

ולפום פשוטו באמת אינו מפורש ברשב"א שיש עדיפות למקום האכילה, וכל שכתב הוא שאינו צריך להדליק, ודי שישתתף בפרוטה במקום אכילה, אבל אם רצונו להדליק במקום שינה הרשות בידו.

אכן בדברי הרמ"א (דרכי משה סימן טרע"ז) מפורש שלא כן, והוא למד בדברי הרשב"א שמקום אכילה עדיף ממקום שינה, וכל שהוא מסתפק האם גם הרא"ש סובר כך [במקום שאין חשד], וז"ל שם: "ובתשובת הרשב"א סימן תקמ"ב כתב דבזמן הזה ידליק במקום שאוכל ולא במקום ששוכב, וכבר כתבתי למעלה סימן טרע"א דבזמן הזה דאנו מדליקין בפנים לגמרי ליכא למיחש כלל לעוברים ושבים אם כן אפשר דגם הרא"ש מודה דמדליק במקום שאוכל ולא במקום ששוכב", עכ"ל. וכן נקט הרמ"א למעשה (סימן טרע"ז ס"א) שבמקום שאין חשד, מקום אכילה עדיף.

וכן נקט במגן אברהם [שם ס"ק ו] בפשוטות שאף הרא"ש מודה בעיקר הדין שמקום אכילה עדיף ממקום שינה ומשום כן במקום שאין חשד, ידליק במקום אכילה.

מיהו גם לדעת הרמ"א והמג"א דסברי דמקום אכילה עדיף, נראה ברור דבדיעבד אם הדליק במקום שינה יצא ידי חובתו, שהרי הרשב"א (בתשובה שם) כתב שיאין צריך להדליק במקום שינה, ומשמע מכל מקום אם ידליק במקום שינה יצא ידי חובה, וכל שכן לדעת הרא"ש שפשוטות דבריו מורים שמעיקר הדין יכול להדליק היכן שירצה בין במקום האכילה ובין במקום השינה (ראה לעיל אות ו) וכן עולה מדברי המ"ב (סימן טרע"ז סק"ח) שכתב כן בשם הגהות רבי ברוך פרנקל.

דעת השארית יוסף ומהרש"ל שמקום שינה עדיף ממקום האכילה

יא. והנה בשו"ת שארית יוסף (סי' ע"ג) כתב שעיקר הדלקת נרות חנוכה, אינו הולך אחר מקום אכילה אלא אחר מקום לינה.

וכן מבואר בשו"ת מהרש"ל (סי' פ"ה) כתב וז"ל: "וכן חתן האוכל בבית חמיו, אם יש יכולת בידו, אפילו ישן בבית חמיו, לא ישתתף אלא ידליק לעצמו משום המהדרין, שהרי הוא איש וביתו, ואם ישן בבית אחר, פשיטא שמחויב להדליק במקום שישן", עכ"ל, ומשמע

דהמהרש"ל סבירא ליה דיש להדליק במקום שינה מדינא, ולא משמע שמה שמדליק במקום שינה הוא מפני החשד.

ואפשר שאף המהרש"ל סובר שבעיקר הדין אין עדיפות במקום השינה יותר ממקום האכילה, ורק שבמקום שאכילתו אצל חמו והוא ישן בבית בפני עצמו, סובר המהרש"ל שישנה עדיפות למקום השינה, ומשום שכיון שמקום האכילה שלו אינו נפרד לעצמו שהוא מקום שמתארח אצל אחרים, ומקום שינה הוא מקום שהוא דר בו לעצמו, הרי שחשוב יותר מקום שהדיוור שלו לעצמו ממקום שהדיוור שלו עם אחרים ומשום כן יש להדליק במקום השינה ולא במקום האכילה, אבל לא שיש עדיפות בגוף השינה יותר מן האכילה.

יב. אכן עיקר דבריהם צריכים עיון (וכפי שכבר תמה בזה הט"ז סימן תרעו ס"ק ב) שהרי כבר נתבאר, שדעת הרא"ש והרשב"א כפי שגם עולה מדברי הרמ"א בדרכי משה והמגן אברהם (הני"ל), שיש להדליק במקום אכילה, ולא במקום שינה, ואף שבאמת אינו מוכרח בדברי הרשב"א והרא"ש שיש עדיפות למקום אכילה יותר ממקום שינה, מכל מקום מפורש בדבריהם על כל פנים שאין עדיפות למקום שינה יותר ממקום האכילה, וקשה על דברי השארית יוסף והמהרש"ל שנקטו להעדיף את מקום השינה יותר ממקום האכילה. וראה בט"ז שנוקט להלכה כדעת הרשב"א שיש להדליק במקום אכילה, והוסיף שם הט"ז לסייע לשיטה זו מהמבואר גבי עירובי חצרות (סימן ש"ע סעיף ה) שמי שאוכל במקום אחד וישן במקום אחר מקום אכילה עיקר, ואוסר רק במקום אכילה, ולא במקום השינה.

יג. העולה מן האמור: דמי שאוכל בבית אחד וישן בבית אחר, לכתחילה יש להדליק במקום אכילה, ובדיעבד היכן שהדליק יצא ידי חובתו.

אוכל סעודה אחת אצל חבירו היכן ידליק ודין הדלקה למתארח בשבת שאוכל במקום אחד וישן בבית

דין אכסנאי

יד. הנה שנינו בגמ' בשבת (כג ע"א) "אמר ר' ששת אכסנאי חייב בנר חנוכה, אמר רבי זירא מריש כי הוינא בי רב, משתתפנא בפריטי בהדי אושפינא, בתר דנסיבי איתתא, אמינא השתא וודאי לא צריכנא דקא מדליק עלי בגו ביתאי", ע"כ.

ומבואר בגמ' שלושה דינים, א. שאורח חייב להדליק נר חנוכה. ב. שסגי לאורח במקום להדליק בעצמו להשתתף בפרוטה בהדלקת בעל הבית, ג. שאם האורח נשוי אינו צריך כלל להדליק אם אשתו מדליקה בביתו.

טו. ובביאור החידוש הראשון שאורח חייב להדליק נר חנוכה, מצינו פלוגתא בראשונים בביאור הס"ד שאורח היה פטור. הרא"ש (שם פרק ב סימן ח) ביאר שבלא רב ששת ס"ד שאכסנאי יכול לצאת בנרו של בעל הבית מדין איש וביתו וקמ"ל רב ששת שאינו יוצא בנרו של בעל

הבית דלא הוי בכלל איש וביתו. אמנם הר"ן שם ביאר החידוש של רב ששת באופן אחר, וז"ל, "אורח אע"פ שאין לו בית דלא תימא דין נר חנוכה כדין מזוזה דכל מי שאין לו בית פטור מן המזוזה" עכ"ל. וכוונת הר"ן, שהרי הדין הוא שאכסנאי פטור ממזוזה כמבואר בגמ' במנחות [מד ע"א] מכיון שאכסנאי נחשב שאינו גר שם, ולכן גם היה צד שאורח פטור מנר חנוכה מכיון שצריך בית להדלקת נר חנוכה, ואורח נחשב שאין לו בית, ואם כן יהא פטור מהדלקת נר חנוכה, קמ"ל שחייבים, דלגבי נר חנוכה אף אורח חייב.

טז. ומבואר שנחלקו הרא"ש והר"ן מה התחדש באכסנאי שחייב בנר חנוכה, לשיטת הרא"ש נתחדש שאורח אינו יוצא בהדלקת בעל הבית, מכיון שהוא אינו נחשב כאחד מאנשי הבית, ולשיטת הר"ן נתחדש, שאורח נחשב גר בבית ולכן יכול להדליק שם נר חנוכה. [ופשוט שכל מחלוקתם הוא רק בביאור נקודת חידושו של ר' זירא, אבל לדינא מודים זה לזה, שגם הרא"ש מודה שאורח אינו פטור מנר חנוכה, וגם הר"ן מודה שאורח צריך להשתתף בפרוטה].

בירור אופנים ופרטים בדין אכסנאי

יז. והנה לא נתברר בגמרא מה הוא גדרו של אכסנאי [שצריך להדליק נר חנוכה במקום האכסנאי או שמשתתף בפרוטה ביחד עם בעל הבית], אם צריך שגם יאכל וגם יישן אצל אחר, או אפילו אם רק אוכל אצל אחר כבר נחשב לאכסנאי, וכן לא נתברר באיזה אופן יחשב כאכסנאי אם צריך שיאכל כל סעודותיו כדי להחשב לאכסנאי, או שדי אפילו בסעודה אחת בכדי להחשב כאכסנאי, ויש לברר בכך כמה פרטים ואופנים, וכפי שיתבאר להלן.

יח. **בחור שמתארח במקומות שונים:** נראה שאפילו אם אינו ישן במקום האירוח, ואפילו אם אוכל שם רק סעודה אחת, נחשב כאכסנאי, שכיון שאין לו בית משלו וכל הזמן מתארח במקום אחר, בזה לעולם כל סעודה שאוכל אצל אחר הרי זה כאכסנאי, ומשתתף בפרוטה עם בעל הבית, או מדליק לבד, ויוצא בזה ידי חובה.

יט. **נשוי שיש לו בית קבוע שישן שם ואוכל במקום אחר:** מבואר בשו"ת שארית יוסף (סימן ע"ג) שאין לו דין אכסנאי, וצריך להדליק דוקא בביתו הקבוע שישן שם ואינו יוצא ידי חובה בהדלקתו במקום האכסנאי, (ועיין מג"א סימן תרע"ז ס"ק ד), ובשו"ת מהרש"ל (סי" פ"ה), ובט"ז (סי' תרע"ז ס"ק ב) והטעם שאינו מדליק במקום האכילה אף שמבואר ברא"ש וברשב"א הנ"ל (אות ב ואות ח וכפי שהעלנו לעיל באות ו ואות י) דאזלינן בתר מקום אכילה, נראה דכל דברי הרשב"א והרא"ש איירו דווקא כשמקום האכילה הוא מקום שהוא מתארח בקביעות, וכמבואר במגן אברהם (ס"ק ז) אז שפיר מדליק במקום האכילה, אבל אם במקום האכילה אינו אוכל בקביעות, אז אינו מדליק במקום האכילה, וגם אינו יוצא ידי חובה אם מדליק שם, [אך יש להעיר ממה שהביא הט"ז (הובא לעיל אות יב) ראייה לדבריו מהדין המבואר בשלחן ערוך סימן שע ס"ה גבי עירובין ע"ש].

כ. **נשוי שמתארח ואוכל וישן שלא בביתו למשך יום אחד שלם:** יש להסתפק האם באופן זה ידליק במקום האכסנאי, או שאף שאם הדליק במקום האכסנאי יצא ידי חובה, מכל מקום לכתחילה עליו להדליק בביתו הקבוע.

והנה בטי"ז [סק"ב הנ"ל, ובמ"ב ס"ק י"ב] משמע שאם ישן במקום האכסניא עליו להדליק במקום האכסניא, אך אפשר שהט"ז מיירי בזמן שמדליקים בפנים, ואז אם אין אף אחד בבית למי ידליק, אבל למנהגינו שמדליקין בחוץ, יש להסתפק שאף אם אוכל וישן במקום האכסניא נהי שאם הדליק במקום האכסניא יצא ידי חובה אבל מכל מקום לכתחילה אולי צריך להדליק בביתו.

כא. בחור ישיבה שאוכל בחדר אוכל וישן בביתו או בפנימייה (עכ"פ באופן שהפנימייה לא באותו בנין של החדר אוכל): בפשוטו היה נראה שלפי המבואר ברשב"א וברמ"א הנ"ל (אותיות ח,י) שמי שאוכל במקום אחד וישן במקום אחר צריך להדליק במקום האכילה, לכאורה היה נראה שהוא הדין לבחור שישן בביתו או בפנימייה ואוכל בחדר האוכל, שצריך להדליק בחדר האוכל. אולם באמת נראה שיש לחלק בין חדר אוכל בזמנינו בישיבות, לבין מקום אכילה של הרשב"א, שהרשב"א מדבר בבית שאוכל שם בן או אדם זר, ושם זה מקום אכילתו ויכול להשתמש שם שימושים של בית ומשום כן סובר הרשב"א שכיון שיש חשיבות למקום אכילתו וגם מקום זה נחשב קצת כביתו יש לו להדליק שם, משא"כ בחדר אוכל של זמנינו שהוא כמו מסעדה, אם כן אף שלמקום האכילה ישנה חשיבות של קביעות עדיין צריך שידליק במקום שנחשב על כל פנים קצת כביתו, וכמו שפשוט שאדם שאת כל סעודותיו אוכל במסעדה, שאינו מדליק במסעדה, אלא מדליק בביתו שישן שם, כיון ששם הוא דירתו, ושם עושה כל תשמישיו, ובמסעדה יכול רק לאכול שם ואין לו אפשרות לישאר שם, וזה לא מקום שראוי לדירה, והכי נמי חדר אוכל בישיבה בזמנינו, לכן נראה שיש להדליק בחדר שינה, ולכתחילה יאכל שם גם סעודה עיקרית, ושם ידליק.

כב. המתארח בבית מלון: לכאורה היה צריך לדון מה הוא גדר מקום האכילה שם אם היא כמסעדה ואז צריך להדליק דוקא בחדר שישן שם, או שדינו כמקום אכילה של הרשב"א שיש שם שימושים נוספים כביתו. אמנם באמת נראה שודאי יכול להדליק בחדר שישן שם, וטעם הדבר שבמלון מקום האכילה (חדר האוכל) והחדר שישן שם נמצאים בבנין אחד, ואם כן יש לזה דין של שני חדרים בבית אחד, שאין צריך להדליק דווקא בחדר שאוכל שם.

ולפי זה הוא הדין גם באופן שהפנימייה היא באותו בנין של החדר אוכל, שאז פשוט שאינו צריך להדליק דוקא בחדר אוכל [אף אם לא נקבל את החילוק הנ"ל ששונה חדר אוכל של ישיבה, ממקום אכילה שעליו דן הרשב"א], והטעם הוא מכיון שהוא כמו שני חדרים באותו בית.

כג. בחור ישיבה שאוכל בישיבה וישן בבית הוריו: ידליק בבית הוריו [ואף שמקום אכילה עיקר מכל מקום חדר אוכל של ישיבה שונה כמו שנתבאר אות כא], ואולם עדיף שגם יאכל שם.

כד. בחור ישיבה שישן בבית הוריו בעירו ויש לו חדר בישיבה: כיון שלכתחילה יש להדליק במקום האכילה ובחדר אוכל כנ"ל (אות כא) אין להדליק, לכן: או שיאכל בחדרו בישיבה וידליק שם, או שיאכל סעודה עיקרית בבית הוריו וידליק שם.

כה. האוכל ג' סעודות בבית אביו או חמיו וישן בביתו: יש להסתפק היכן ידליק, ולפי הנ"ל שמקום אכילה עיקר, היה נראה שיש להדליק במקום האכילה אצל אביו או חמיו, אך מאידך נראה שכל מה שמצינו שמקום אכילה עדיף, הוא כשמתארח בקביעות במקום האכילה, אז כיון שיש לו מקום אכילה קבוע אף שישן בביתו ידליק במקום האכילה, אך כשמקום האכילה הוא עראי ומקום השינה הוא ביתו הקבוע, יש להסתפק שצריך להדליק בביתו הקבוע. ולכן נראה שיש לאכול סעודה בביתו הקבוע וידליק שם.

כו. האוכל ג' סעודות באולם שמחות וישן בביתו: נראה שוודאי יש להדליק בביתו, כי אי אפשר להחשיב את מקום האכילה באולם כביתו (וכפי שהתבאר לעיל אות כא).

כז. המתארח בשבת אצל אביו או חמיו וישן בבית אחר (לא בביתו הקבוע): כיון שנתבאר שמקום אכילה עיקר, לכן יש להדליק בבית אביו או חמיו אף שאינו ישן שם, ואם הדליק במקום שישן שם יצא.

כח. באופן הנ"ל כשיכול להדליק בביתו הקבוע: יש לדון האם יש חשיבות יותר לביתו הקבוע או שיכול להדליק גם במקום שמתארח ואוכל שם, נראה שבאמת אין עדיפות אם ידליק במקום האכילה או בביתו הקבוע שאינו ישן שם עתה, כיון שבדירות שמתארח בשבת דינו כאכסנאי שיכול להדליק במקום האכסנאי, ומאידך אף בביתו הקבוע לא פקע שם דירתו, ולכן גם אם הדליק שם יצא ידי חובה. אולם יש הסוברים שאף לכתחילה צריך להדליק בביתו הקבוע שזהו מקום ההדלקה, כיון שזה ביתו הקבוע לאכילה ולשינה במשך השנה ורוב החנוכה.

ושורש הנידון בענין זה הוא, במה שיש לברר כוונת דברי הט"ז (סימן תרעז ס"ק ב) שכתב ז"ל: "משא"כ במי שיש לו דירה בעיר והולך פעם א' חוץ לביתו וסועד אצל חבריו פשיטא שלא יניח ביתו וידליק בבית שהוא אוכל שם פ"א אצל חבריו אלא צריך לילך לביתו ולהדליק שם ואם אחזו תאות האכילה ואינו רוצה לזוז משם עכשיו יצוה לבני ביתו שידלקו עליו בביתו דארתו בית שהוא סועד שם אין דינו אלא כאכסנאי שמדליקין עליו בבית והוא אינו מדליק במקום שהוא ואפי' למ"ש בסמוך דאכסנאי רשאי להדליק גם במקום שהוא שם היינו שעכשיו תהיה גם שכיבתו שם משא"כ בזה שיאכל כאן שעה או שתים וישוב למקומו אין שום סברא לומר שידליק שם ולא בביתו דזה הוה כאלו עומד בשעת הדלקה על רחוב העיר דאין שייך לו שם הדלקה", עכ"ל הט"ז.

ומבואר בדברי הט"ז, שדווקא משום שהוא אוכל ושוהה שם רק שעה או שעתיים ואין מקום שינתו שם, משום כן אינו נחשב מקום האכילה כביתו ואינו יכול להדליק שם שאינו נחשב אכסנאי, אבל אם גם ישן שם לכאורה יש למקום זה חשיבות של ביתו ויכול להדליק שם, ומשמע שאינו צריך להדליק בביתו הקבוע. ואולם יש לדון שכל דברי הט"ז מיירי דוקא בזמן שמדליקים בפנים, דאז אם אינו בביתו אין מה להדליק שם.

מאיךך בפרי חדש [סי' תרעז, ומובא בביאור הלכה שם, ובחיי אדם כלל קנד סעיף לב] מבואר דמי שהלך הוא וכל בני ביתו להתארח כל שמונת ימי החנוכה שמדליק היכן שנמצא ראה שם. משמע מהפרי חדש שאם הלך רק ליום אחד, שאין מדליק שם אלא בביתו. אך יש לדון בכוננתו, שאפשר לפרש שאם עקר לכל השמונה ימים אינו יכול להדליק בביתו הקבוע ואין הדלקתו שם מועילה כלל, ואך אם הלך רק למספר ימים אף על פי שיכול להדליק במקום שמתארח מכל מקום גם אם הדליק בביתו יצא ידי חובה שמועילה הדלקתו גם שם.

אין לעזוב את היד מהנר עד שרוב הפתילה דולקת

שאלה: האם אכן צריך להקפיד בהדלקת נרות שבת ונרות חנוכה שתאחז האש ברוב היוצא מהפתילה ולא לעזוב את היד לפני כן.

תשובה: יש להקפיד על כך שבהדלקת נר שבת ונר חנוכה ידליק את רוב היוצא מהפתילה, שאם לא כן נחשבת האש כדולקת מאליה ולא מכח הדלקתו, והדלקה עושה מצווה¹.

1. בתורת כהנים (פרשת אמור פרשה יג דין ז) דרשו מהפסוק להעלות נר תמיד שתהא שלהבת עולה, ובפירוש הראב"ד ביאר שתהיה שלהבת עולה מאליה בלא שהיה והיינו ברוב, ובשולחן ערוך (סימן רסד ס"ח) כתב כן לגבי נר שבת שהמדליק צריך שידליק את רוב מה שיוצא מהפתילה מהנר, והלבוש (שם ס"ח) ביאר שצריך להדליק רוב מה שיוצא מן הפתילה מהנר, כדי שידליק ויהיה הלהב עולה יפה מיד שישלך ידו כמו שהיה העניין בהדלקת המנורה, והובאו דבריו במשנה ברורה (שם סקכ"ו).

ולגבי נר חנוכה בירושלמי (שבת פ"ב ה"א) לביאור הפני משה וקרובן העדה מבואר בהדיא שצריך להדליק את רוב היוצא מהפתילה, [ואולם הרמב"ן במלחמות (שבת ט ע"א מדפי הרי"ף) הביא את דברי הירושלמי לגבי נר שבת], ובשו"ת מהר"י ברונא (סימן לט) גם כן כתב שהמדליק נר חנוכה צריך שידליק ברוב היוצא מהפתילה, וכן כתב במקור חיים (קיצור הלכות סימן תרעו).

ובבן איש חי (שנה שניה פרשת נח סט"ו) ביאר טעם הדין "שאם לא ידליק אלא ראש הפתילה ויסלק ידו ממנה חשיב כאילו דלקה מאליה ואינו מקיים מצוה בהדלקה וכן היה בגרות המנורה של בית המקדש וצריך להיזהר בזה גם בגרות חנוכה".

ויש להזכיר בזה את דברי רבי יצחק סגי נהור בן הראב"ד (הובא בספר הזכרון להגר"י הוטנר) שכתב בזה הלשון "ומה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה הזהיר בנר חנוכה הויין ליה בנים זכרים שיהיו תלמידי חכמים, והרי כולי עלמא מדליקין נרות חנוכה, ואין כולם ולא רובם זוכין לבנים זכרים ושיהיו תלמידי חכמים, אין לתמוה מזה, שהאמת הוא, חכמים הם אמת ודבריהם אמת, וכפי מה שכל העולם מדליקין נרות חנוכה שרובא דרובא יוצאים ידי חובתן, אבל מיעוטא דמיעוטא זהירין להדליק כפי כל פרטי המצוות והדקדוקים, שהזהיר בהדלקתן בכל פרטיה ודקדוקיה יקנה וישיג בזה המצווה ובסגולתה בנים זכרים תלמידי חכמים", והביאו על כך את דין זה להדליק ברוב היוצא מהפתילה שרבים אינם זהירים בזה.

ברכת ישר כח להרב רוני
ליקר שליט"א על סיועו
בהדפסת הגליון

לתרומות והנצחות, להערות
והארות, ולקבלת העלון במייל
ניתן ליצור קשר 052-7175517
a0527175517@gmail.com

ברכת ישר כח להרב אריה
שינפלד שליט"א על סיועו
בהדפסת הגליון